

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/4 2019 s. 2086-2108, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

LEYLA ERBİL'İN *ESKİ SEVGİLİ*¹ HİKÂYESİNE PSİKOMİTOLOJİK BİR YAKLAŞIM

Hilal AKÇA*

Geliş Tarihi: Temmuz, 2019

Kabul Tarihi: Aralık, 2019

Öz

Psikomitoloji, psikoloji ve mitolojinin bilimsel, entelektüel ve akademik alanlarda birbirlerine veri sağlamak için oluşturulmuş disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Psikoloji bilimi hem terminolojisini oluştururken hem de insan doğasına ait bilinçdışını çözümlenmede karşılaştığı sembolik olayları ve karmaşık kompleksleri açıklarken mitolojiye sıklıkla müracaat etmiş; mitsel öykülerden yararlanmış. Bu çalışmada Leyla Erbil'in *Eski Sevgili* hikâyesindeki kahramanların eser içerisindeki davranış kalıpları mitolojik öykülerle karşılaştırılmış ve böylece kahramanların ruhsal özelliklerinin ve davranışların altında yatan sebepler analiz edilerek "psikososyokültürel" sentezlere ulaşılmıştır. Edebî eserin çok katmanlı yapısının çözümlenmesinde ve metin tahlillerinde farklı bakış açılarının oluşumuna yardım sağlayan bu psikomitolojik çıkarımlar; eserlerdeki sembolik, metaforik ve imgesel söylemlerin kültürel açıdan da takip edilmesine olanak sağlar.

Anahtar Sözcükler: Eski Sevgili, mitoloji, psikoloji.

A PSYCHOMITHOLOGICAL APPROACH TO LEYLA ERBİL'S *OLD LOVE STORY*

Abstract

Psychomithology is an interdisciplinary field of study designed to provide data to each other in the scientific, intellectual and academic fields of psychology and mythology. The science of psychology has frequently applied to mythology both in forming its terminology and in explaining the symbolic events and complex complexes it encounters in analyzing the unconscious of human nature; mythical stories. In this study, the behavior patterns of the heroes in Leyla Erbil's *Old Dear* story were compared with the mythological stories and thus, the psycho-sociocultural syntheses were reached by analyzing the psychological characteristics of the heroes and the underlying causes of the behavior. These psychomithological inferences which help to form different perspectives in the analysis of the multi-layered structure of the literary work and in the analysis of texts; It also allows the cultural, cultural and metaphorical discourse of the works to be followed.

Keywords: Old Beloved, mythology, psychology.

¹Erbil, L. (2010). *Eski sevgili*. 7. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Metin içinde kullanılan alıntılarda sayfa numaraları kitabın bu baskısına aittir.)

* Dr. Öğr. Üyesi; Erciyes Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-mail: hakca@erciyes.edu.tr

Giriş

1. Mitoloji ve Psikoloji İlişkisi

İnsanı ve evreni anlamak, yaratılışı sorgulamak mitlerin dünyasına inmekle mümkündür. David A. Leeming'in *Creation Myths of the World* adlı eserine göre yaygın kullanımıyla mitler, doğru olmayan sadece hayalperest olan anlatı veya inançları ifade eder. Ulusal ve etnik mitolojilerin oluşmasını sağlayan bu öyküler, deneyimlerin ve sağduyunun imkânsız olarak nitelendirdiği karakterleri ve olayları tanımlar. Bununla birlikte bütün kültürler mitleri kullanır ve farklı derecelerde gerçek ya da sembolik gerçeklere dayandırır. Bu sayede mitik öyküler, sözlü olarak nesilden nesle aktarılır ve çoğu zaman Tanrı'dan kaynaklandığına inanıldığı için kutsal kitaplarda saklanır. Mitlerin gerçekle ilişkisini sorgulayan Leeming, efsaneleri yaşatan ve insanları harekete geçiren gücü canlı tutabilmesini mitlerin gerçekle olan ilişkisine bağlar. Toplumların kendini tanımlamak hatta taahhüt etmek için efsanelerine sahip çıktığını düşünen Leeming, kutsal anlatılarla mitlerin gerçekliğinin desteklendiğini vurgular. Dolayısıyla ona göre insan ruhunun içine gömülü bulunan aynı zamanda halkın fiziksel manzarasının bir ürünü olan ve ait oldukları kültüre sadık kalan mitler, gerçekle bağlarını koparmazlar (2010, s. 16-17).

Mitleri anlamamanın en iyi yolu insanın yaşamındaki rolünü düşünmektir. Bizi, insan olarak tanımlayan her şeyin gerçeği taklitten ibarettir ancak tanımlarken de diğer taraftan bir öykü anlatmak gerekir. Bireysel, ulusal, kültürel hatta evrensel yaşantımız, başlangıcı ve sonu olan bir yolda bizi bir seyyaha dönüştürür. Birey adına farkındalık yaratan bu durum, rüya veya hikâye bile olsa bilinçli bir tavidir. Aynı zamanda dini ve sanatsal bir anlatı olarak kültürel bir rüya atmosferi oluşturur. Leeming'e göre her toplum kendi hayatı ve önceliklerine paralel şekilde efsaneler geliştirdiği için mitler, ilk düzeyde kültürel ancak toplumların mitolojileri karşılaştırıldığında ortaklıklar görüldüğü için ikinci düzeyde evrenseldirler. Bu bağlamda mitolojilerde görülen evrensel desenler ve ortak motifler "arketip" olarak adlandırılır. Arketipler bütün insan türüne ait olan psikolojik eğilimleri yansıtır fakat kültürel düzeye sahip olduklarında yaşam ve anlam kazanırlar. Öncelikle yaratılış mitleri nereden geldiğimizi, hayatın neresinde olduğumuzu veya hayata nasıl başlamamız gerektiğini gösterdikleri için aslında her kültürde bulunabilmektedirler. Sadece bireysel ve aile yaşantımızı değil; kültürel yaşantımızı da ortaya koyan mitler, kimliğimizin oluşumunda oldukça önemli bir role sahiptirler. Bu manada yaratılış efsaneleri bilincin uyanışını sağlar ve kim olduğumuzun cevabına onlar aracılığıyla ulaşılır. Herkes başlangıcı bilmediği ve görmediği için hayat tecrübesi şeklinde karşımıza çıkan bu mecazi ve sembolik anlatıların inşası sayesinde "doğum, ölüm, cinsellik, anne, baba" gibi ritüellerin neden var olduğunu anlar. Diğer taraftan yaratılış mitleri belirli kültürlerin temel

ögelerinin ve birbirleriyle kıyaslandığında da evrensel motiflerin ortaya çıkmasını sağlar. İnsanlar bu mitler sayesinde dünyadaki ve evrendeki rolünü kavrar ve gerçekleştirdiği her davranışı buna göre ayarlar. Bu nedenle psikologlar mitleri psikolojik gerçeklerin evrensel bir yansıması olarak kabul ederler (2010, s. 17-20). Yaratılış mitleri bütün başlangıçların açıklanmasına yardımcı olur; evrenin, yaşadığımız dünyanın ve en özeldede belirli bir kültürün nasıl oluştuğunu ortaya koyar. Çünkü ritüellerin iyileştirme özelliği vardır; işler ters gittiğinde yitirilen cennete dönmek oldukça doğaldır. Yaratılış mitlerinin bu kullanımı hem kültürler hem de bireyler için geçerlidir (2010, s. 315).

M. Bilgin Saydam *Ara'f'dalık-lar/İnsanın Halleri ve Eylemleri: Psikomitolojik Çözümleme* adlı eserinde mitlerin koruma/muhafaza etme özelliğinden bahseder. Ona göre mitler muhafaza ederek sonsuz-tekrar'ın kalıcılığını kutsarlar. Bu nedenle ortak/kolektif ilerlemenin hem kozası hem de meyvesi olarak mitler önce tarih içine taşınır. Yani zamansız olan zamana aktarılır. Böylece “özne”ye yetkinlik kazandırılır. Tarihin karşılaşmalarla yürüdüğünü belirten Saydam, halkların, kültürlerin, mitlerin karşılaşması ya da çatışması ve birbirinin içinde erimesi bazen de baskın olanın diğerini yutmasının söz konusu olduğunu dile getirir. Yani mitler birbirine değer; yırtar, pekiştirir ya da zayıflatır. Örneğin Şamanî-animist-anacıl Türklerin, “babacıl” Müslüman Araplarla karşılaşması Türk halklarının soy kütüklerini Nuh Peygamber'e kadar uzanan İslami köklere bağlamalarına neden olmuştur (2017, s. 146).

İnsanın yeryüzündeki macerası başladığından beri var olan mitler, bireyin hem reel hem de ruhsal yolculuğuna ışık tutar. Saydam, *Deli Dumrul'un Bilinci* adlı eserini psikomitolojik bir deneme olarak değerlendirir. Psikoloji ve mitolojinin aynı materyali farklı değerlendirmeye tabi tuttuklarını düşünen Saydam; masal, mit gibi kolektif metaforik öykülerin psikodinamik yöntemlerle okunması neticesinde psikomitoloji biliminin doğduğunu düşünür. Ona göre mitleri dış dünyadan iç dünyaya doğru takip etmek psikolojiyle buluşmaya vesile olur. Mitolojinin özünde psikomitoloji olduğunu düşünen Saydam, mitlerin kaynağına psikososyokültürel çözümlemeyle ulaşılabileceğini bu çözümlemede kullanılabilecek en gelişmiş kuramın psikanaliz olduğunu söyler ve bir mitoloji uyarlaması olan psikanalizin psikomitolojinin alt dalı olduğu tezini savunur (2011, s. 10-11).

Psikomitoloji, yöreselde evrensel'i, tekil'de tümel'i yakalama kaygısı içinde, evrenin yaratılışını ve insanlık tarihini, insan-kahraman'ın, 'bilinçdışı ve bilinç', 'madde ve mânâ', 'doğa ve tin', 'dişil-ilke ve eril-ilke' ikili sistemlerinin çekim alanlarındaki eylemleri olarak görür ve yorumlar (2011, s. 11).

Saydam, insanları birbirinden ayıran şeyin kültür olduğunu düşünür. Bu bağlamda Bantu Afrikalısı'nın ruhu da, Eskimo'nun ruhu da “insanın ruhu”dur. Çünkü insanın maddesi,

donanımı, dinamikleri aynıdır. Dolayısıyla coğrafi, etnik, tarihsel, kültürel ve kişisel özgünlükler irdelendiğinde yüzey yapıda farklılıklar görülse de derin yapıda benzer görünümeler vardır. Bu görünümeler psikolojik dinamiklerin evrensel geçerliliğini ortaya koyarlar (2011, s. 12).

Saydam, *Psikomitoloji* adlı eserinde mitlerin aynı zamanda “evrensel” örtüşmenin yanı sıra “bireysel” açıdan da örtüşüğünü dile getirir. Ona göre evrenin ve insanın yaratılış öyküsünde, mitolojik kahramanların maceraları “en bireysel” gelişim öykülerini dile getirmektedir. Çünkü mitojen ve mitolojik kahramanların öykülerinde birey kendi kökenini bulur. Bu nedenle her insanoğlu/kızı bilinçlenme serüveniyle bir mit kahramanıdır. Birey özgün yaşam yolunda yürürken kendi mitini de oluşturur. Bu bağlamda kendi özgün bireysel mitini gerçekleştirirken ortak mitlerin yani “zaman/zamanötesi geçmiş”in kahramanlarının çabalarını, çatışmalarını, yenilgilerini kendi zaman ve uzamında tekrarlamış olur (2018, s. 38-39).

Gananath Obeyesekere'nin *Kültürün İşleyişi/Psikanaliz ve Antropolojide Simgesel Dönüşüm* adlı eserine göre kültürün işleyişi için kültürel düzeyde var olan simgesel formların kişilerin beyninde tekrar tekrar var olması gerekir. Bu açıdan değerlendirildiğinde mitler kültürün işleyişini sağlar ve bireyler ancak mitik öyküler sayesinde kültürden istifade ederler. Mitler bireysel ve kültürel tecrübe yoluyla aktarılırken “inancın” bu aktarıma eşlik etmesi gerekir: “...Tecrübenin gerçekliği ve toplumun tecrübeyi meşru kabul etmesi için ‘inanç’ şarttır.” Bireysel simgeler kişinin öz yaşam öyküsüne uygun olarak meydana gelirken toplumsal temsiller yaşanan tecrübe, insanlık tarihi ve sosyal vicdanı yansıtır (2011, s. 60). Ancak burada unutulmaması gereken nokta, bazı bireysel simgelerin zamanla toplumsal temsillere dönüşmesidir. Sonuçta “insan ruhu” değişmez ve her birey benzer öyküleri tecrübe eder. Claude Lévi Strauss *Mit ve Anlam* eserinde insanlığın belirli kısımları arasında kültürel farklılıklar olmasına rağmen insan zihninin her yerde bir ve aynı olduğunu yani aynı kapasiteye sahip bulduklarının antropolojik pek çok çalışma neticesinde ortaya çıktığını söyler. Bu sebeple kültürlerin kendilerini diğerlerinden sistematik veya metodik olarak farklılaştırmaları mümkün değildir. Yüz binlerce yıldır insanlığın yeryüzünde hüküm sürdüğü ve küçük gruplara bölünerek birbirlerinden ayrı yaşadıkları bir gerçektir. Bu sebeple kendilerine has özellikler geliştirmeleri ve buna bağlı olarak birbirlerinden farklılaşmaya başlamaları gayet doğaldır (2013, s. 53).

Sanatın her alanında ilham kaynağı olan mitler, aynı zamanda bilimsel sahada da ufuk açıcı gelişmelere sebep olmuştur. Özellikle tıp ve psikoloji gibi alanlarda “insan tabiatı”nın çözümlenmesinde, “beden ve ruh” arasındaki ilişkinin kurulmasında yararlanılan mitler, insanlığa ait ortak değerlerin/arketiplerin keşfedilmesine olanak sağlayarak varlıklarını nesilden nesle aktarma yoluyla günümüze kadar sürdürme imkânı yakalamışlardır. Mitler, tüm insanlığa

ait ortak ruhun/atasal mirasın yansımadır. Her dönem ve kültürde farklı yorumlara açık olan mitler, çoğunlukla bütün kültürlerde “ruhun ve beden” iyileştirilmesinde bilhassa hastalıkların, komplekslerin tanı ve tedavisinde rol üstlenirler. Bu tanı, teşhis ve tedaviler sayesinde mitler “sembolik” ve “metaforik” düzlemden “gösterge” düzeyine yükselerek somutlaşır ve güncel hayatın bir parçası haline gelirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde mitler insanlığın geçmişi/ataları ve geleceği arasında bağ kurulmasına vesile olur. Toplumların manevi değerlerini, dünya görüşlerini ve inançlarını yansıttıkları için farklı bilimsel, sosyal, siyasi, felsefi, psikolojik dini pek çok alanda tanılarının ve tanımlamalarının oluşmasına yardımcı olurlar. Mitolojik öyküler yorumlandığında ya da modern metinler incelendiğinde aslında pek çok modern kahramanın serüveninin mitolojik figürlerin söylencelerini hatırlattığı ve bu bağlamda benzerlikler taşıdığı görülecektir. Bu çalışmada bazı komplekslerin mitolojik öyküleri çok iyi bilinmediği için tahlillere geçmeden önce farklı kaynaklardan araştırılan mitolojik serüvenlere de yer verilecektir.

2. Eski Sevgili Hikâyesinin Kahramanlarının Psikolojisine Kaynaklık Eden Mitolojik Öyküler

2.1. Persephone

Homeros destanlarında “güzel saçlı kraliçe”, “güzel örgülü Demeter” diye anılan toprak ve bereket tanrıçası ve tanrı Zeus’un kızıdır. Genç kız anlamına gelen “Kore ya da Kora” ismiyle de bilinen Persephone, bir gün oyun arkadaşlarıyla birlikte çayıra çiçek toplar. Bu çiçeklerin en güzeli nergistir ve Persephone bu çiçeğe dokunduğu an, yeryüzü ayaklarının altından kayar ve birdenbire yer yarılar, tanrı Hades arabasıyla dışarı çıkagelir, kızı yakaladığı gibi kaçıp gider. Acı ve endişeden perişan halde olan Demeter, tanınmamak için başına bir örtü takıp dokuz yıl boyunca dinlenmeden, yemeden, içmeden kızını yeryüzünde arar ve dünyada dolaşmadık yer bırakmaz. Sonunda her şeyi gören ve bilen güneş tanrı Helios, Persephone’nin bulunduğu yeri ve amcasıyla evlenmesini Zeus’un istediğini söyler. Bunun üzerine Demeter Olympos’tan kaçır, yüreği sızlayarak ıssız bir yere çekilir. Onun küsmesiyle toprağın bereketi kalmaz, insanlar kıtlık tehlikesine uğrar. Zeus çok uğraşır onu barıştırmaya çalışmasına ve Hades’ten kızı geri vermesini istemesine rağmen bir sonuç elde edemez. Yalvarmalara kulak asmayan ve Hades’in sunduğu nar meyvesini yemiş olan Persephone bu sevgi büyüyle yeraltı hâkimine bağlanır. Bütün yalvarmalarının boşa gittiğini ve insanlığın yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını gören Zeus, Persephone’nin yılın üçte ikisini yani çiçek açma ve meyve zamanını, anası Demeter’in, geri kalan üçte birini, yani kışı da kocası Hades’in yanında geçirmesini kararlaştırır. Böylelikle toprağa yeniden bereket gelir. Demeter ve Persephone’nin öyküsü toplumla yakından ilişkilidir. Persephone’nin yeryüzü ve yeraltında süren yaşamı

aslında yılın mevsimlerine gönderme yapar ve mevsimlerin açıklanmasını sağlar. Aynı zamanda bu mit insanın var oluşunun temel meselelerini içerir. Persephone miti kız çocuklarının büyüyüp evden ayrılması gibi toplumsal gerekliliklerin de alegorisidir aynı zamanda.²

2.2. Elektra

Agamemnon'la Klytaimestra'nın kızıdır. Agamemnon Troya savaşına çıktığı zaman, Elis'te rüzgârların esmesini sağlamak için kızı Iphigenia'yı kurban vermiştir. Kızı öldürüldüğünden beri intikam peşinde koşan Klytaimestra, Atreusoğullarının baş düşmanı Aigisthos'la kocasını aldatır ve yıllar geçip Agamemnon dönünce iki âşık onu öldürürler. Iphigenia'nın iki kardeşi vardır. Elektra adlı bir kızla Orestes adlı bir delikanlı. Gene yıllar geçer, bu kez Elektra delikanlılık çağına gelen kardeşi Orestes'i babalarının öcünü almak üzere yetiştirir. Kardeşinin önce Aigisthos'u, sonra da Klytaimestra'yi öldürmesine yardım eder. Orestes, annesini öldürdükten sonra peşine Erinys'ler takılır ve yıllar sonra ülkesine döner. Yıllarca acı çektiği için arınan Orestes'i tanrılar affeder. Elektra'nın rolüyse burada biter. Herhangi bir pişmanlık duygusu tragedya da söz konusu değildir. Elektra kan davasının en belirgin simgelerinden biridir.³

2.3. Medeia

Medeia Kolchhis kralı Aietes'in kızı, tanrı Helios'un torunu ve tanrıça Hekate'nin yeğenidir. İason ve Argonotlar'a altın postu ele geçirmeleri için yardım etmiş, İason kendisini terk edince korkunç bir biçimde intikam almıştır. Argonotlar efsanesine göre halk masallarında kahramanın yoluna çıkan engelleri aşmasında büyü yaparak yardım eden Medeia, başından geçen trajediler sebebiyle şeytani bir varlığa dönüşür. İason'un karısı olarak onun babası Aison'u gençleştirir ve Aison'u tahtından eden Pelias'ın kızlarına gençliklerini geri vereceğini söyleyerek babalarını öldürmelerini sağlar; verdiği sözü tutmaz ve Korinthos'a kaçmak zorunda kalır. Güneş soylulardandır, akrabaları olan Kirke ve Pasiphae gibi doğa dışı, tüyler ürpertici serüvenlerin kahramanıdır. Medeia, efsanenin ve tragedyanın kadın kahramanları arasında en güçlü, en çarpıcı bir tiptir. Kişiliği ve serüveni hemen her çağda zamanın görüş ve eğilimlerine göre yorumlanarak edebiyata ve sanata konu olmuş ve olmaktadır. Yerine göre egzotik ve ilkel karakteri; kendi kardeşini kesip parçalarını yol üstüne serpen, ondan da öte kendi karnından doğmuş çocukları öldürüp babalarının önüne seren korkunç bir büyücü kadın diye gösterilir,

² Detaylı bilgi için bakınız: Erhat, Azra (1996). Mitoloji Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitapevi., s. 85.; Kılınç, Ceyda (2014) Mitoloji Sözlüğü-II. Cilt, İzmir: İlyayayınevi., s. 191-192.; Burn, Lucilla (2009) Yunan Mitleri (Çev.: Nagehan Tokdoğan), Ankara: Phoenix Yayınları., s. 9-15.; Hamilton, Edith (2011). Mitologya. (çev. Ülkü Tamer), İstanbul: Varlık Yayınları., s. 31-34.

³ Detaylı bilgi için bakınız: Erhat, Azra (1996). Mitoloji Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitapevi., s.99-100.; Hamilton, Edith (2011). Mitologya. (çev. Ülkü Tamer), İstanbul: Varlık Yayınları., s. 178-185; Gürel, Emet ve Muter, Canan. (2007). Psikomitolojik Terimler: Psikoloji Literatüründe Mitolojinin Kullanılması". Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7/1, 543-544.; Kılınç, Ceyda (2014) Mitoloji Sözlüğü-I. Cilt, İzmir: İlyayayınevi., s. 204.

yerine göre de seven ve hor görülen, özverisi karşılıksız kalan, yabancılık, itilmişlik, kıskançlık duyan bir kadının dramı canlandırılır gözümüzün önünde.⁴

2.4. Narkissos

Nergis çiçeğine adını veren Narkissos'un öyküsü edebiyat ve sanat alanında en çok etkilenilen ve esinlenen öyküdür. Onu en güzel anlatanlar arasında da Latin şairi Ovidius önde gelir. Ovidius, Narkissos'la Ekho efsanelerini birleştirerek iki insanın aşk uğruna harcadıkları boşuna çabaları bir tek dram olarak canlandırır. Ovidius tarafından nakledilen öyküye göre Narkissos, Thespia'da, Nympha Leiriope ile Nehir Tanrısı Kephisos'un evliliğinden dünyaya gelmiştir. Irmak Tanrısı Kephisos'un yakışıklılığıyla nam salan oğlu Narkissos, yakışıklı ve yürekler yakan bir delikanlıdır ve aşkın ne olduğunu bilmez. Kalplerini Narkissos'a kaptıran genç kızların elinden, onun bu kibri ve kendini beğenmişliği karşısında aşklarından vazgeçmekten başka bir şey gelmez. Narkissos'a sevdalanan kızlardan biri de Nympha Ekho'dur. Echo, kendisini Zeus'tan kıskanan Hera tarafından konuşamamakla, kim konuşursa onun son kelimesini tekrarlamakla cezalandırılan dağ nympelelerinden. Narkissos, Echo'yu (yankı) hor gördüğü ve aşkına karşılık vermediği için tanrıların gazabına uğramıştır. Echo'nun aşkına karşılık vermediği için kendini sevmekle cezalandırılan Narkissos, bir gün kırada dolaşırken su içmek için bir pınara eğildiğinde durgun suda kendi yüzünü görmüş ve kendisini ölüme götüreceği bir aşka düşmüştür. Durgun suda kendisine ulaşmak için bedenini suya bırakan Narkissos'un yerine ırmak kıyısında açan çiçeğe nergis adı verilmiştir. Rivayete göre Narkissos tarafından reddedildiğinden itibaren dağlara kaçan ve orada tek başına bir yaşam süren Echo ise, hâlâ oradadır ve kim yüksek sesle bir şey söylerse son kelimeyi tekrar etmektedir.⁵

2.5. İkaros

Akıllı ve ünlü Girit'li mimar Daidalos'un oğludur. Daidalos, yeğeni ve öğrencisi Perdiks'i hasetinden dolayı Akropolis'ten attığı için Atina'yı terk etmek zorunda kalır. Çünkü Daidalos yetenekli olduğu kadar kendini beğenmiş ve kıskançtır. Bu erdemsizliği onu suçla teşvik etmiş; hem kendisinin hem de oğlunun sonunu hazırlamıştır. Girit kralı Minos'un yanına oğlu İkaros'la beraber sığınan Daidalos, Kraliçe Pasiphae'nin âşık olduğu boğayla birleşmesi

⁴ Detaylı bilgi için bakınız: Erhat, Azra (1996). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi., s. 200-201.; Kılınç, Ceyda (2014) *Mitoloji Sözlüğü-II*. Cilt, İzmir: İlya Yayınevi., s. 81-84. Hamilton, Edith (2011). *Mitologya*. (çev. Ülkü Tamer), İstanbul: Varlık Yayınları., s. 87-95.

⁵ Detaylı bilgi için bakınız: Erhat, Azra (1996). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi., s. 211-212.; Hamilton, Edith (2011). *Mitologya*. (çev. Ülkü Tamer), İstanbul: Varlık Yayınları., s. 60-63.; Kılınç, Ceyda (2014) *Mitoloji Sözlüğü-II*. Cilt, İzmir: İlya Yayınevi., s. 115.; Gürel, Emel ve Mutur, Canan. (2007). "Psikomitolojik Terimler: Psikoloji Literatüründe Mitolojinin Kullanılması". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/1, 554-555.; Graves, Robert (2010). *Yunan Mitleri/Tanrılar, Kahramanlar, Söylenceler* (çev. Uğur Akpur), İstanbul: Say Yayınları, s. 385-387.

için şaşırtıcı derecede canlı gibi görünen bir inek yapar; onun sayesinde boğadan hamile kalan Pasiphae Minotauros'u dünyaya getirir. Girit halkının başına bela olan iğrenç vücutlu ve boğa kafalı Minotauros'tan kurtulmak için Kral Minos'un emriyle Labyrinthos'u inşa eden Daidalos, boğadan kurtulmayı başarır. Ancak Theseus'a yol gösterdiği için kral Minos tarafından cezalandırılarak oğlu İkaros'la beraber Labyrinthos'a hapsedilir. Buradan kurtulmanın imkânsız olduğunu bilen Daidalos oğlu ve kendisine iki çift kanat yaparak kaçmaya karar verir. Kuş tüyünden ve bal mumundan yapılan kanatlar için uçmadan önce Daidalos oğlunu uyarır: "Sakin yükseklerle çıkma, güneşin sıcaklığı balmumunu eritip kanatlarını birbirinden ayırır. Eğer çok aşağıda uçarsan da deniz suyuyla ıslanan kanatlarını kullanman imkânsız olur." Ancak babasının sözünü dinlemeyen İkaros yükseldikçe başarısından dolayı gurura kapılır, güneşin ışınlarına aldırılmaz, giderek doğayı yenmek, özgürlüğe kavuşmak için güneşin cazibesine kapılıp ona daha fazla yaklaşılmaya çalışır. Güneşin kanatlarını eritmesiyle denize düşen İkaros, ölür.⁶

3. Mitolojik Kahramandan Modern İnsana...

3.1. Persephone ve Elektra Kompleksinin Kısacasında Bir Kadın: Nigâr

Eski Sevgili hikâyesinin ana vaka kurgusu Naile Hanım ve Nigâr'ın çatışmaları üzerine kuruludur. Çoğunlukla edebî eserlerde bu türden "anne" ve "kız" çatışmaları "Elektra" kompleksi üzerinden çözümlenmekte, ödipal çatışmayla gelen ve anneye ilişkiyi belirleyen "Persephone" kompleksine hemen hemen hiçbir çalışmada değinilmemektedir. Oysa kişilik çözümlemesinde her iki kompleksi beraber değerlendirmek farklı yorumlamalar ve daha net tahliller yapılmasını sağlamaktadır. *Eski Sevgili* hikâyesinin asıl kahramanı olan Nigâr'ın psikolojisi değerlendirildiğinde mitolojik açıdan Elektra ve Persephone'nin öyküleriyle benzerlik taşıdığı görülmektedir. Psikoloji literatürüne yerleşmiş bulunan bu iki kompleksin öyküsü onun ruhsal açıdan çözümlenmesinde, davranışlarının yorumlanmasında kullanılabilir. Persephone kompleksi psikoloji literatürüne göre kadının fallik dönemde yaşadığı ödipal çatışmayla ilgilidir. Kız çocuğu elektral dönemde bir taraftan cinsellik, saldırganlık, isyan yaşarken diğer taraftan annesiyle yaşadığı temel güvenlik duygusunu kaybetmek istemez. Bu durumda hem anneye özdeşleşmek hem de ondan uzaklaşmak ister (Gürel&Muter, 2007, s. 557-558).

⁶ Detaylı bilgi için bakınız: Erhat, Azra (1996). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi., s. 153.; Hamilton, Edith (2011). *Mitologya*. (çev. Ülkü Tamer), İstanbul: Varlık Yayınları., s. 99-100.; Graves, Robert (2010). *Yunan Mitleri/Tanrılar, Kahramanlar, Söylenceler* (çev. Uğur Akpur), İstanbul: Say Yayınları, s. 421-426.; Schwab, Gustav (2012). *Klasik Yunan Mitolojisinin En Güzel Efsaneleri/1. Cilt* (çev.: Devrim Doğan Yüzer), İzmir: İlya Yayınevi., s. 45-51.

Hikâyede Persephone kompleksinin yanı sıra yukarıda bahsedildiği gibi “Elektra” kompleksinin de izleri görülür. Naile Hanım’ın Nigâr’ın hayatına sürekli müdahale etmesi ve onu yönlendirmeye çalışması, Nigâr’ın giderek ondan uzaklaşmasına hatta nefret etmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla onun öyküsünün zemini Elektra kompleksi üzerine inşa edilmiştir. Sigmund Freud’un gelişim kuramında fallik dönemde erkek çocukları “oedipus” anneye düşkünlük ve babayı rakip görme; kız çocukları ise “elektra” babaya düşkünlük ve anneyi rakip görme düşüncesiyle kompleks/karmaşa yaşarlar. Bu dönem cinsiyet gelişiminde önemli bir rol üstlendiği için bireyin davranışlarında oldukça etkilidir.

Bu komplekslere adını veren iki mitolojik öykü beraber düşünüldüğünde Nigâr’ın ruh hâlinin, çıkmazlarının, hatalarının, tutunamayışının sebepleri netleşerek kişilik çözümlemesi okuyucu düzleminde anlaşılır hâle gelir. Nigâr, banka memurluğundan emekliye ayrılmış; kırklı yaşlarda ve dul, İstanbul’a “görgüsüz bir turist kadar hayran” bir kadındır (2010, s. 107). Anlatıcının oldukça yüzeysel bir şekilde tanıttığı Nigâr, eserde kendi öyküsünü tamamlayamadığı için ruhsal derinliğine ulaşamamış ve kendini bulamamış bir bireydir. Onun kendini gerçekleştirememesinde annesi oldukça etkili olmuştur. Aslında Nigâr ve annesi Naile Hanım’ın görüşleri birbirine tamamen zıt olmasına rağmen mahkûm oldukları hayat aynıdır. Nigâr, sürekli annesi tarafından önüne koyulan engellerle mücadele etse de kendi macerasına da teslim olamamıştır: “... Bebekken annesi, “Allah baba görür” diye korkuturdu, giderek “Baban görürse kızar” demeye başladı, sonunda da “Konu komşu ne der sonra” demektedir (s. 107). Nigâr öykü boyunca annesinin toplumsal norm ve kurallarla gelen dayatmalarını kimseden korkusunun olmadığı şeklinde tepkiler vererek aşmaya çalışır. Ancak komşularının onu kızlarıyla görüştürmemeleri, “ahlaksız ve komünist” olarak nitelendirmeleri annesinin, aslında çok da haksız olmadığına göstergesidir. Aslında Nigâr “bütün gücünü dürüstlükten alan bir insan” olduğunu düşündüğü için bu toplumsal dışlanmayı göze almıştır. Yazar, Nigâr karakteriyle bir taraftan dul kadının toplum içindeki rolünü konumlandırmaya çalışırken diğer taraftan da onun üzerinden modernizmin eleştirisini yapmakta ve bireyin iç dünyasını önceleyerek ve ödünçleyerek aynı zamanda modern toplumdaki çıkmazlarını da ortaya koymaktadır:

(...) Gerçi artık kimsenin öyle dürüstlüklerle, kancık olmamaklara falan aldıracağı yok ya neyse... Bir de şu var: Temiz bir kadın olmama karşın meyhane meyhane gezip içmekteyim İçmekteyim ki alkolik de değilim üstelik. Bu da bambaşka bir renk katmakta çekiciliğime. Meyhane benim için bir kabul günüdür, kurulu düzenin değer yargılarını oynatmaktır hafifçe, sosyal ilişkiler yeridir, günümüzün camileri sayabiliriz meyhaneleri; diskotekler gibi, dans salonları, kumarhaneler gibi, insanları bir araya toplama yerleri... (s. 108).

Modernizmin beraberinde getirdiği “yalnızlaşma” ve “yabancılaşma” ağına düşen birey değer yargılarını sorgulamakta ve bir inanç krizi yaşamaktadır. Nigâr da hem modernizmin dayattığı yaşam biçiminin hem de yaşadığı komplekslerin etkisiyle büyük bir kaosun/krizin eşiğindedir. Eserin başında eski sevgilisi Salih’in gelişini bekleyen Nigâr, bütün gece uyumak için dua etmeye çalışır. Lakin Tanrı’yla senli benli konuşması, duaları birer telkin olarak düşünmesi beklentileri gerçekleşmediği için manevi yönden de bir çöküşün eşiğinde olduğunu ortaya koymaktadır. Aslında Nigâr’ı bu konuma getiren onun çocukluğunda geleceğe dair kurduğu hayalleri gerçekleştirilmemesinden ve içinde bulunduğu hayatının gerçeklerinin bu hayallerle örtüşmemesinden kaynaklanmaktadır:

(...) Küçükken düşlerinde zalimlerle boğuşur dururdu: Maslak yolunda kadın kaçıranların izine düşer, çocukların ırzına geçenlere pusu kurar, paralarla kaçan banka veznesini kovalardı. Giderek işlerin öyle olmadığını anladı. Asıl kötülüklerin nasıl örtbas edildiğini öğrendi, tarihin yanlış öğretildiğini, işbirlikçileri, rezil işadamlarını, onların seçtiği politikacıları, beyin yıkayan mekanizmayı seçti. Düşmanlar sayıyla ölçülecek gibi değildi, öldürmekle de baş edilemezdi. Salih’i o sıralar tanıdı... (s. 116).

Nigâr’ın hayal kırıklıklarında ve yaşadığı çatışmada en büyük rol annesine aittir. Annesi çocukluğundan itibaren onun hayatına; en önemlisi de Salih’le olan ilişkisine müdahale etmiştir. Tıpkı mitolojik öyküde Persephone’nin Hades’in sunduğu narı yedikten sonra ona âşık olması ve bağlanması gibi Nigâr da Salih’i tanıdıktan ve aynı davanın içinde yer aldıktan sonra onu sevmiş fakat annesi tarafından engellendiği için ona kavuşamamıştır. Aslında, Nigâr iç konuşmalarında Salih’ten ayrılıp Bülent’le nasıl evlendiğini sorgulamaktadır: “Oysa tutmuş anasını dinlemişti. Anasına mı kanmıştı, Bülent’e mi kapılmıştı? Huriye, ‘O yaşta kızım adamın akli iki bacağının arasında olur ne dersin de!’” (s. 117). Nigâr da Bülent’in büyüüne kapılmış; ancak evlendikten iki ay sonra “bir burukluk, pişmanlığa benzer çapaklı bir pas tutmuştu içini” (s. 117). Kendini bu sebeple halen affedemeyen ve Salih’le olan ilişkisini bitirdiği için çok pişman olan Nigâr, bu yanıştan çabuk dönse de “yenilmiş, küçülmüş, pisenmiş” hissettiği için ne Salih’e geri dönebilmiş ne de yeni biri olsun diye arayış içine girebilmiştir. Onun çevresinde sadece iki insan vardır: Suret ve annesi.

Suret’le sürekli meyhaneye takılan Nigâr, onu yalnızca insana gereksinimi olduğu için yanında tutmaktadır. Büyük tutkuları olmayan bu adamın “korkak ve ezik” olması onun yanında kendisini güçlü hisseden Nigâr için bir fırsattır. Her şeyi Nigâr’ın istediği kadar, izin verdiği kadar yapan Suret, ona güçsüz bir kadın olduğunu unutturmakta ve bu ilişkiyi sorgulamadığı için kendisini iyi hissetmesine sebep olmaktadır. Suret’i ve kendisini bir “aylıkçı” olarak değerlendiren Nigâr, onun da kendisi gibi bastırıldığı duyguları ve korkularıyla yüzleşemediğinin

farkındadır ve çaresizliğin ağına düştüklerinde meyhanede rahatlamaktadırlar. Nigâr'ı sevdiğini, onunla birlikte olmak istediğini söyleyen Suret'e daha önce Bülent'i aldatmış olmasına rağmen Nigâr asla karşılık vermez. Nigâr'ın kendi tabiriyle "metres" olmayı istememesinin nedeni aslında bilinç dışında annesine karşı duyduğu sorumluluktan kaynaklanır: "... Kim bilir belki bir gün o cesareti gösterebilirim. Aslında çok şey borçluyum sana. Anasına bakmak zorunda olan kadını ben. Senin ilgine değer miyim bilmiyorum" (s. 146). Nigâr'ın kafasından geçen bu düşünceler yaşadığı iç çatışmanın da göstergesidir. Bir taraftan annesinden nefret eden Nigâr diğer taraftan onun dul ve yalnız bir kadın olduğunu bildiği için sorumluluklarının farkındadır. Tıpkı Persephone'nin Hades'e âşık olmasına rağmen sorumluluk duygusuyla yılın üçte ikisini annesinin yanında geçirmek zorunda kalması gibi tercih şansı elinden alınmıştır. Ayrıca Suret'in karısından vazgeçmeyeceğini bilen Nigâr'ın bu tercih için imkânı yoktur fakat yine de hayatında her daim olduğu gibi bazı zamanlar ikilemde kalmaktadır:

(...) Dışarıdan bakıldığında masumdu görünüş ama sonunda bana da geçirdi heyecanını, ürperdim, çekemiyordum elimi avcundan. Birden kendimi ona vermek isteği duydum. Kalkıp gidecektim atölyesine, uyacaktım bu azgın isteğe, varsın yetinme, kabullenme olsun, yarım olsun sevi, biliyordum aşk olmayacaktı bu, yüceltici olmayacaktı, onurumu hırpalayan bir şeyler kalacaktı sonunda, ama bastıramıyordum o isteği, o hiç yenilmek istemediğim tene bağlı isteği. Elini kaldırıp yanağıma bastırdım (s. 18).

O, her daim babasının ölümünden, Salih'ten ayrılmasından ve tam bir devrimci olmamasından dolayı eksik kalmıştır. Devrimci bir kimliğe sahip olmak istese de onun bu manada tek çıkışı gazeteci Haluk'a bankadaki kredi dağıtımlarının ve rüşvetlerin iç yüzünü anlatması olmuştur. Aslında bu çıkış da devrimci bir nitelik taşımaz; sadece kendisini rahatlatmak, meyhanede övünmek için yapılan bir davranıştır ve kişiliği gibi yüzeysellik arz eder. Nigâr'ın bu yüzeysel çıkışları ve yaşadığı ikilemler hikâye boyunca iç çatışma yaşamasına sebep olur. Bir taraftan sabah Salih'in geleceğini düşünerek umutlanır diğer taraftan ona içten içe peşinde koşmadığı ve onu bıraktığı için kızar. Bu çelişkiler içinde herkesi ve her şeyi arkasında bırakıp gitmek ister. Ancak Nigâr'ı bu düşüncelerden alıkoyan annesi Naile Hanım olur. Annesinden nefret etmesine ve bütün toplumsal kuralların gereksizliğine inanmasına rağmen yine de onu terk etmeye cesaret edemez:

(...) İnsanoğlunun sevmeye değer olacağı günlere kadar, bütün alçakları kutsuyordu. **Hiçbir şeyi kutsal bulmuyordu aslında. Annesini bile! Başka türlü yapamayacağı için bakıyordu annesine.** Bir görevdi bu, karşı koyamadığı bir işti. Metres de olmuyordu, evliliğe duyduğu saygıdan değil, elinden gelmediği için. Ama sevmeyi istiyordu. Kendini kandırmadan sevmek... (s. 155).

Aslında Nigâr'ın annesine karşı duyduğu nefretin ana kaynağı Salih'le ayrılmasında öncü bir rol üstlenmesinden kaynaklanır: "...Hırsı, dünyanın istediği biçimde değişmesine engel olanlara karşı bilemediği bir hınçtı. İlk içinde keşfettiği bu hınç olmuştur. Ona Salih'i istediği gibi sevdirmeyenlere karşı hınç..." (s. 155). Nigâr, çocukluğunda annesinin ona koyduğu engellerle beraber seçimlerine müdahale etmesinden dolayı annesine karşı Elektra kompleksi geliştirmiş ve annesi gibi olmak istememesine rağmen Bülent'ten ayrılarak annesinin yaşadığı "dul kadın" kaderine mahkûm olmuştur:

Bir acayip kızdı Nigâr. *Mahalledekilerle hem görüşür, hem de –annesi gibi- için için küçük görürdü onları, bir türlü içli dışlı* olamazdı. Bir arada büyüdüğü çocuklarla geçinemez, anlaşılamaz olmuştur. Her şeyi başka türlü görüyor, başka türlü düşünüyordu. Sonunda usul usul koştur onlardan... (s. 171).

Nigâr, Salih'le tanışmadan önce "herkesten daha önemli, daha ciddi ve yüksek düşünceleri" olduğu kanısına kapılarak mahallesinden ve içinde bulunduğu gerçeklerden uzaklaşmaya çalışır. O, yaşamın entelektüel yanını bulmak için sergilere, konferanslara katılıp kurslara gitse de bir şeylerin eksik olduğunu içten içe sezmektedir: "...Takılarını, süslerini, neresine takacağını bilmeyen zenginlere benzemişti" (s. 171). Bu sebeple kısa süre içinde farklı şeylerin arayışına girer ve ilk defa Çiçek Pasajı'na içmeye gittiğinde Salih'le karşılaşır. Sessiz, sakin bir insan olan Salih, oldukça mütevazı ve bilgili biridir. Nigâr, onu hayatındaki boşluğu dolduracak bir kahraman olarak görmüş; yolculuk mitinde olduğu gibi Salih onun için "büyülü nesne" konumuna yükselmiştir: "...Nigâr ondaki başkallığı sezdi, *göksel bir varlıktı Salih!* Yaşamının diplerinden, Nigâr'ın uzanamadığı yerlerde köklenmiş benzersiz bir çiçektir!.." (s. 171). Alıntıda vurgulandığı gibi Salih'in Nigâr için "göksel bir varlık" olması kendisini tamamlamasından içindeki "kopukluk, bozukluk, eksikliği" gidermesinden kaynaklanmaktadır. Ancak Naile Hanım Salih'in başlarına çok büyük belalar açacağını düşündüğü için bu görüşmeyi onaylamamış ve kızını koruma güdüsüyle onu ömür boyu sürecek bir mutsuzluğa sürüklemiştir. Nigâr'ın Salih'le yıllar sonra tekrar görüşmek istemesi, hatta evlenmiş olmasına rağmen metresi olmayı bile göze alması annesinin yaşadığı hayata mahkûm olmak istememesinden ve annesinden intikam almak isteğinden kaynaklanır: "Nigâr yaşlılığın acısını içinde duyarak dinledi anasını. Artık piyango bileti, amorti, soğuk almak, televizyon, yemek ve uykudan oluşmuş, puslu, bulutlu bir dünyanın saçaklarına tutunmuş bu yaşantı parçacığına, gün gelip *kendisinin de kapanacağı korkusu yaladı yüreğini...*" (s. 175). Bu bağlamda Nigâr annesi gibi olmaktan korkmakta ancak onun kaderini yaşayacağını da fark etmektedir. Özellikle Salih ziyaretine geldiğinde Nigâr, annesinin tavırlarından, konuşmalarından ve beklentilerinden artık ona bağımlı olduğunu ve asla ona karşı gelemeyeceğini düşünür; çünkü ona göre yazgıyı yazan, yasaklar koyan, yöneten annesidir:

(...) O dışarda çarpıştığı, ayağını kaydırmaya uğraştığı müdürün, haksızlıkların, kavga ettiği kişilerin, yıkmaya, sarsmaya uğraştığı düzenin burada yanı başında, burnunun dibinde durduğunu, *düşmanın yuvada bulunduğunu*, kanınla canınla beslendiğini ancak kavradı. Ailenin durmadan örüp dokuduğu ağı, yırtıp geçmekte ne denli geç kaldığını içi titreyerek görüyordu. Oğuz'un kaçtığı varlık ve rahatlıkla örülüp giydirilmeye hazırlanmış o saray dediği sevgi ahtapotunun, tuzağın ne olduğunu bir kez daha anladı (s. 202).

Nigâr'ın asıl düşmanın annesi olduğunu düşünmesi, "Elektra ve Persephone" komplekslerini desteklemekte, annesi gibi olmak istemeyen Nigâr'ın onun yaşadığı hayata mahkûm olduğu görülmektedir. Nigâr'ın hem annesinden hem de yaşayamadığı hayattan intikam almak için Salih'in metresi olmayı göze alabileceği görülmektedir. Estela V. Welldon'un *Anne: Melek mi Yosma mı?/Anneliğin idealleştirilmesi ve Alçaltılması* adlı eserine göre Nigar gibi annesinin yoğun müdahalesine maruz kalan kadınlar sapkın kişilik özellikleri geliştirirler:

Sapkın kadın, gelişim duygusunu, kendi kimliği olan ayrı birey olarak yaşamasına izin verilmediğini duyumsar; bir başka deyişle, kendisi olma özgürlüğünü yaşamamıştır. Bu yüzden tam bir varlık olmadığına, annesinin yarı nesnesi olduğuna, çok küçük bir bebekken annesini yaşantıladığı biçimde, bir varlık olduğuna derin bir inanç vardır içinde. Yaşamının ilk günlerinden itibaren, istenmediğini, arzulanmadığını ve önemsenmediğini ya da ana-babasının (genellikle annesinin) yaşamının çok önemli ama neredeyse tanınmayan bir parçası olduğunu duyumsar. Sözü edilen son durumda, boğulduğunu ve 'aşırı korunduğunu'(ki bunun gerçek anlamı hiç korunmadığıdır) hissedecektir. Her iki koşul da çok büyük bir güvensizlik ve kırılmalık yaratır; bu sonuçta bebekken kendisi için en önemli kişiye, yani anneye karşı yoğun bir nefret uyandırır (2001, s. 22).

Nigâr, annesinin yaşadığı senaryoyu içselleştirip kendi hikâyesini aslında hiç istememesine rağmen buna göre inşa etmiştir. Onun değer yargıları, huzursuzluğu, korkuları, seçimleri hep annesi gibi olmaktan korkması ve bu nedenle çözüm üretmeye çalışmasından kaynaklanır.

NİGÂR	PERSEPHONE
<ol style="list-style-type: none"> 1. Salih'in Nigâr'la sevgili olması. 2. Naile Hanım'ın kızını tamamen kaybedeceğini düşünüp Nigâr'ı Bülent'le evlenmeye ikna etmesi. 3. Bülent'ten iki ay sonra ayrılan Nigâr'ın hayata küsmesi. 4. Nigâr'ın başına gelenlerden annesini sorumlu tutması ve Salih'le tekrar görüşmek istemesi. 5. Salih'in Nigâr'ı görmeye gelmesi ve Nigâr'ın annesini, Salih'in de oğlunu ve eşini bırakamayacaklarını bilmelerine rağmen tekrar görüşmeye başlamayı kararlaştırmaları. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hades'in Persephone'yi kaçırmaması. 2. Demeter'in dünyanın her tarafında kızını araması. 3. Persephone'yi bulamayan Demeter'in küsmesiyle toprağın bereketinin kaçması. 4. Hades'in sunduğu nar meyvesini yemiş olan Persephone'nin ona bağımlı hale gelmesi. 5. Zeus'un araya girmesiyle Persephone'nin yılın üçte ikisini yani çiçek açma ve meyve zamanını, anası Demeter'in, geri kalan üçte birini, yani kışı da kocası Hades'in yanında geçirmesinin kararlaştırılması.

NİGÂR	ELEKTRA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Nigâr'ın annesi Naile Hanım'dan sürekli hayatına müdahale ettiği için nefret etmesi. 2. Nigâr'ın annesi Naile Hanım'ı "yuvada bulunan düşman" olarak görmesi. 3. Nigâr'ın annesinden intikam almak için tekrar Salih'le görüşmeye başlaması ve onun metresi olmayı kabul etmesi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Elektra'nın annesi Klytaimnastra'nın babasını aldattığını bildiği için ondan nefret etmesi. 2. Elektra'nın kardeşi Orestes'i babasının öcünü almak için yetiştirmesi. 3. Elektra'nın Orestes'e Aigithos ile Klytaimnastra'yı öldürmesi için yardım etmesi.

3.2. Medeia Kompleksinin Kurbanı: Naile⁷ Hanım

Pek çok efsanesinin ve tragedyanın en güçlü kadınlarından biri olan Medeia, oldukça güçlü ve etkili bir kişiliktir. *Eski Sevgili* hikâyesinde Nigâr'ın annesi konumunda bulunan Naile Hanım, bazı açılardan bu mitolojik figürle örtüşmekte ve aynı zamanda psikolojik açıdan da Medeia kompleksinin onun davranışlarına yansıdığı görülmektedir. Medeia mitinin iki farklı yorumu mevcuttur. İlk yorumda Medeia'nın çocuklarını aşırı koruma duygusuyla öldürmesi ikinci yorum ise intikam hırsıyla yanıp tutuşan bir kadının oldukça zalim bir doğaya sahip olmasıdır. Psikoloji literatürüne "Medeia kompleksi" olarak geçen bir annenin bilinç dışında öz çocuğuna karşı nefret ve öldürme hissi duyması olarak belirlenen bu komplekste annenin bu davranışının sebebi eşine karşı duyduğu nefret ve intikam duygusundan kaynaklanır (Gürel&Muter, 2007, s. 552-553). Mitolojide kocasından intikam almak için kendi çocuklarını öldüren Medeia hırslarına, tutkularına esir düşmüş bir kadındır. İncelenen eserde Naile Hanım'ın kocasıyla ilişkisi hakkında çok fazla bilgi verilmemesine rağmen Nigâr'ı çocukken sürekli "babam görürse kızar" şeklinde uyarmasıyla dikkat çeker. Nigâr'ın Bülent'le evlenmesi için aracı olan Naile Hanım, onun Salih'ten ayrılması için bu evliliği desteklemiş; kızını ömür

⁷ Naile kelimesi muradına eren/kazanmış/ele geçirmiş/ulaşmış anlamlarına gelmektedir. Öyküde Naile Hanım'ın mitolojik kahramanı/Medeia ve psikolojik özellikleri irdelendiğinde ismiyle bütünleştiği görülmektedir. Naile Hanım Nigâr'ı ele geçirmeyi başarmış ve onu kaderine ortak etmiştir.

boyu sürecek bir mutsuzluğa sürüklemiştir. Nigâr, Salih'in gelişini beklediği gün sürekli geçmiş ve an arasında gidip gelir. Çocukluğuna dair sınırlı bilgiler veren Nigâr, annesi tarafından sürekli korunmaya çalışılmış ve engellenmiştir: “Sakın Naciye'nin yemeklerine elini sürme, zorlarsa doydum dersin, pasaklının tekidir o karı, Rakibe'nin oğlunun yanına yanaşmayasın illetlidir, arabanın önünü kap, susadın mı bizim testiden başkasından içmeyesin!” (2010, s. 137). Naile Hanım, eşini genç yaşta kaybettikten sonra hayata tutunmak için isteklerini ve arzularını daima çevresindeki insanlara göre ayarlamış, bilhassa komşularının sevgisini kazanmak için sürekli çabalamıştır. O, toplumda sadece “dul kadın” olarak değil “namuslu ve ahlaklı bir kadın” olarak anılmak için büyük mücadele vermiştir:

Naile Hanım Şerife nineye göre bahtsız, rastıklı gelindi. Bahtsızlığı genç yaşta dul kalmasından gelirdi. Mukkader teyzeye göre kız evladını erkekli evler gibi yetiştirmiş, namusuna leke düşürmemiş talihsiz tazeydi. Mergube Hanım'a göre, yemekten başka bir şeye akli ermeyen, ama kendini beğenmiş, cahilin biriydi. Balıkçı Yorgo'ya göre de “Osmanlı bir kari”. Nigâr'a göre, annesi akıllı ama ikiyüzlüydü (s. 170).

Alıntılanan kısımda görüldüğü gibi Naile Hanım komşularının çoğu tarafından takdir görmekte ancak kızı Nigâr onun “ikiyüzlü” olduğunu düşünmektedir. Çünkü Naile Hanım kızına göre çevresindekiler için yaşamakta bu davranışlarıyla kızının sevgisini, saygısını kaybetmeyi göze almaktadır. Eşinin ölümünden sonra insanları idare etmeyi kendisine görev bilen Naile Hanım, kızını yetiştirmek için de oldukça mücadele vermiş, en azından liseyi bitirerek bankada çalışmaya başlamasına vesile olmuştur. Eserde Naile Hanım kocasından Nigâr da babasından fazla söz etmemesine rağmen Naile Hanım'ın eşini komşularının kocasıyla kıyasladığı “...Böyle kızım, idare edeceksin, yoksa barındırırlar mıydı genç güzel bir dulu aralarında bu cadılar? Hoş bilmezler ki rahmetlinin eline su dökemezdi kocaları!..” cümlelerde eşine bağlı olduğu, ayrıca artık hayatta olmamasına rağmen evdeki otorite boşluğunu gidermek için takım elbisesini sakladığı görülür. Naile Hanım, Nigâr'a kızdığı zamanlarda takım elbiseyle Rasim Bey'le/kocasıyla konuşur gibi davranmakta; takım elbise onun için artık “fetiş bir unsur” Nigâr içinse “değerin temsili” konumuna yükselmektedir:

(...) Nigâr'ın babasının da böyle bir elbisesi vardı. (Baba denildiğinde lacivert üzerine ince beyaz çizgili bir takım gelir aklına Nigâr'ın. Annesi hâlâ saklıyor dolabında. Evlerinin tek erkek giysisi o. Nigâr onu neden atmadıklarını bilmiyor. Bekçi gibi bir giysi, karga gibi de, dolabın umacısını da andırıyor. **Belki de annesinin genç kadınlığının namus bekçiliğini o yaptı, bilmiyor**) (s. 166-167).

Naile Hanım, yaşlandıkça idealize ettiği toplumda saygınlık kazanarak yaşama duygusunu bir kenara bırakır ve kendi kabuğuna çekilerek Osmanlı padişahlarının hatıralarını

okumaya başlar. Zamanla yeni bir kişilik ve politik görüşler kazanır. Bu nedenle sürekli Nigâr'la tartışmaya giren, alay eden Naile Hanım'ın Bülent'le evliliğini bitirmesi için ona söylediği şu sözler “ ‘... Nigâr’cım! Geçinemiyorsunuz ne olsa, çocuğunuz da yok, ayrıl bitsin şu gençten. Sevmiyorsun onu: Ayıp böyle!’” (s. 173) ve annesinin bu sözleri karşısında Nigâr'ın “... *Şakacılık, küçümseme, öç ve avutma* dolu bir göz gibi dikilip kaldıydı havada sözler.” şeklinde düşünmesi; onlar arasındaki çatışmayı ve Naile Hanım için tespit edilen medeia kompleksini desteklemektedir. Naile Hanım, eşinin erken ölümü sebebiyle aslında ona kızmakta ve bastırıldığı bu duygusunu Nigâr'ı kendi hayatına ortak ederek bir nevi intikam almaktadır. Çünkü Naile Hanım, Nigâr'ın ruhsal açıdan ölümüne sebep olmuştur.

NAİLE	MEDEİA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Naile Hanım'ın eşi Rasim Bey'i çok genç yaşta kaybetmesi ve dul kalması. 2. Naile Hanım'ın gerçek amacını hissettirmeden Nigâr'ın Salih'ten ayrılması ve onu unutmaması için Bülent'le evliliğini desteklemesi. 3. Nigâr'ın Bülent'le mutsuz olacağını bilmesine rağmen Naile Hanım'ın bu evliliğe izin vermesi ve onun ruhsal açıdan ölümüne sebep olması. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Medeia'nın Iason'la evlenmesi ve eşi tarafından Corinth Kralı Creon'un kızı için terk edilmesi. 2. Medeia'nın gerçek amacını gizleyerek Iason'a hissettirmeden yeni geline oğulları aracılığıyla zehirli hediyeler göndermesi. 3. Eski eşine daha fazla acı çektirmek isteyen Medeia'nın Iason'dan olan oğullarını da gözünü kırpmadan öldürmesi.

3.3. Narsistik Kişilik Bozluğu: Bülent

Eski Sevgili hikâyesinde yönlendirici konumda bulunan Bülent, Nigâr'ın hayatının büyük ölçüde değişmesine sebep olan kişidir. Kendi bedenine cinsel bir obje gibi davranan ve bununla tatmin olan Bülent'in çocukluğuna ve bu duruma gelmesine neden olan etkenler hakkında eserde bilgi mevcut değildir. Sadece Nigâr'ın geriye dönüşlerle aktarılan konuşmalarıyla tanıtılan Bülent, aslında güçsüz ve parçalanmış olan benliğini bedeni üzerinden onarmaya çalışmaktadır: “... Kendisine sapıkçasına hayrandı adam, bir de dudakları öyle yayık ve düşük uçlu olmasa! Köpükle mutlu olması, bir yerlere yaslanıp objektif araması buydu. Nigâr onu her sabah kendine daha yabancı bularak gönderdi sokağa....” (s. 118). Çünkü narsistik kişilik bozukluğunda kişi mükemmellik, güç, zenginlik ve kusursuz bir bedene sahip olma tutkusuna sahiptir ve Bülent de kendisinden/bedeninden başka hiçbir şeye değer vermemektedir. Hikâyede Bülent, Nigâr'ın anlattığı kadar vardır ve okuyucu düzleminde “duygusuz, soğuk, bencil, görgüsüz” bir karakter olarak yerini alır. Nigâr, başlarda onun sadece dış görünüşüne aldanmış ve hatta sevgilisi Salih'i onun uğruna terk etmiştir:

(...) Neydi Bülent'te gözünü boyayan? Hiç. İki geniş omuz, sarı saç, uzun boy. Birlikte yürürken caddelerde dönüp dönüp ona bakılması. Bir kapak oğlanıydı sanki adam. Beyoğlu caddesinde yürürken sarışın bir penguen gibi seyrettiriyordu kendisini. Şimdi gülüyor, ama o vakit delicesine hoşlanıyordu adamdan.

Hoşlanmaktan da öte, mutlaka onun olmayı, onun kadını olmayı istiyordu. **Bütün sorunun resimsel bir etki, bir sinema hilesi olduğunu az sonra kavrayacaktı. Bülent bir görüntüydü aslında...** (s. 117).

Narsisizm, kişinin kendisine âşık olması ve kendisinden başka hiçbir şeyi önemsememe durumudur. Dolayısıyla sadece onların istekleri, arzuları ve tercihleri söz konusudur. Bülent de Nigâr'la evli olduğu sürece onu yok saymış ve kısa sürede onun duygularını tüketmeyi başarmıştır. Sadece kendisini önemli ve özel gördüğü için Nigâr'ı evinde hizmetli/görevli gibi görmeyi tercih eden Bülent, aynı zamanda menfaatperesttir. Çıkarları söz konusu olduğunda istediği kılığa girip kolayca eş/arkadaş/dost edinen narsistik kişiler gibi Bülent için de hayatına girip çıkan insanların bir önemi yoktur. İki ay evli kaldıktan sonra Bülent'in sadece bir görüntüden ibaret olduğunu anlayan Nigâr, ondan intikam almak ister. Bu sebeple Bülent'in iş ilişkisi kurmak için yaranmaya çalıştığı arkadaşı Talip'le kısa süreli bir ilişki yaşar:

(...) Peki, ama nasıl yatmışım o Parisli mikropla? Nasıl olmuştu da çırılçıplak, Balıkpazarı'nda kimin olduğunu hâlâ bilmediğim bir arkadaşının çatı katında bulmuşum kendimi? Bülent'in yaranmaya uğraştığı bir adamla, eciş bücüş, beberuhi bir şeydi! **Bülent'le evlenmiş olmamanın öcünü alır gibi...**" (s. 135).

Hikâyede Bülent'in geçmiş yaşantısı hakkında bilgi verilmediği için onu bu kişilik bozukluğuna iten sebepler netlik kazanmamıştır. Nigâr'ın bütün hayatını değiştiren ve annesinin kaderini yaşamasına vesile olan Bülent, tıpkı mitolojik öyküde Narkissos'un Echo'nun aşkına karşılık vermeyip ölümüne sebep olduğu gibi reel açıdan olmasa da ruhsal açıdan Nigâr'ın ölümünde pay sahibidir.

BÜLENT	NARKİSSOS
1. Nigâr'ın Bülent'in güzelliğinin büyümesine kapılarak ona âşık olması.	1. İrmak Tanrısı Kephissos'un yakışıklılığıyla ünlü oğlu Narkissos'a dağ nymfelerinden Echo'nun âşık olması.
2. Nigâr'la evlenen Bülent'in ona kötü davranması ve hor görmesi.	2. Echo'nun aşkına karşılık vermediği için Narkissos'un tanrıların gazabına uğraması.
3. Bülent'in beğenilmekten hoşlanması ve sürekli dış görünüşüne önem vermesi.	3. Narkissos'un su içmek için bir pınara eğildiğinde durgun suda kendini yüzünü görmesi, kendisine âşık olması ve suya düşüp ölmesi.
4. Bülent'ten intikam almak isteyen Nigâr'ın bu planını gerçekleştirmek için Bülent'in iş ortaklığı kurmak için sürekli "yalakalık" yaptığı Talip'le birlikte olması.	4. Narkissos'un başkalarını sevmediği için kendini sevmekle cezalandırılması.

3.4. Modern İkaros'un Düşüşü: Oğuz

Eski Sevgili hikâyesinde alıcı karakter niteliği taşıyan Oğuz, toplumsal norm ve kurullarla gelen dayatmalara karşı çıkan oldukça etkileyici bir kişiliktir. Özgürlüğüne çok düşkün olduğu için mitolojik açıdan İkaros'un öyküsüyle büyük ölçüde benzerlik taşıyan bu modern kahraman hikâye boyunca kaybetme korkusu taşımadığı ve insanların yüzlerine onların

gerçeklerini vurduğu için herkese rahatsızlık verir: “Hiç evi olmamıştı Oğuz’un. Koltuğundaki kitaplarla üstündekilerden başka dünyalığı olmamıştı. Eş dost evinde, sabahçı kahvelerinde, meyhanelerde gecelerini tüketen bu insanı severdi nedense. Haklısın dercesine gülümseyerek baktı ondan yana” (s. 149). Onu daha iyi anlamak için “arkaik” atası olarak kabul edilebilecek İkaros’un öyküsü üzerine düşünmek gerekir. İkaros miti, bilhassa ailelerinden bağımsız hareket etme ve kendi rotalarını çizme arzusu taşıyan gençleri temsil eden bir mittir. Hiç kimsenin desteği ve yardımı olmaksızın yaşamak arzusunu karşılayan bu mit, aynı zamanda yasaklanan şeylerin daha fazla istek uyandırdığını kanıtlar. Bu bağlamda İkaros, tutkuların esiri olmamak ve yeteneklerini gerçeklere uyumlu bir şekilde kullanabilme konularında da insanlara yol gösteren psikomitolojik bir kahramandır. (Gürel&Muter, 2007, s. 548). Oğuz karakteri de henüz on beş yaşını doldurmadan evden kaçır; onun evden kaçmasında üvey annesinin büyük payı vardır. Zengin bir aileye mensup olan, anne ve babasını “saray doktoru” olarak nitelendiren Oğuz için maddi değeri olan hiçbir şeyin önemi yoktur:

-Gül bakalım, gül gül, son gülen iyi güler! diye kesik kesik ısıklık çıkaran kahkahasını sürdürdü Oğuz. Hayatı, hayatımı, yaptırmadığı küçük dişlerini, göremediği ve göremeyecek olduğu ailesini, **değiştiremediği ve değiştiremeyeceğini bildiği düzeni protesto eden bir gülüş...** (s. 149).

Alıntılanan kısımda da görüldüğü gibi bedenini ve ruhunu özgür bırakan Oğuz, ona dayatılan hayatı değil, kendi tercihlerini yaşamakta ve toplumsal düzenin dayattığı kurallara başkaldırarak putları yıkmaya çalışmaktadır. Nigâr’ın onu sevmesinin nedeni “her şeyi reddetmedeki gücü ve hıncı”dır (s. 150). Çünkü Nigâr onun gibi arzularının, isteklerinin ve tercihlerinin peşinden koşmamıştır. Dolayısıyla Oğuz, onun gözünde gerçek bir devrimci ve kahramandır. Oğuz’un düzene karşı düzensizliği yanında her türlü ortama girip çıkması; siyasi, sosyal ve güncel olayları takip etmesi özellikle sanat ve iş dünyasına atılmak isteyen insanların çevresinde toplanmasına, bu sayede saygınlık kazanmasına sebep olmuştur. Bu saygınlığı sebebiyle kadınların kendisiyle yakınlık kurduğunu düşünen Oğuz, onlara oldukça kaba davranmakta ve bütün manevi değerlerin yitirildiğini düşündüğü bu toplumda tutunamamaktadır: “... Zordu toplumda Oğuz’ca yaşamak. Onun seçtiği yaşam biçiminde, halkı kurtarmaya kendini adanmış öteki çocuklarinkini andıran yüce bir şeyler yok muydu?..” (s. 152). Nigâr, Oğuz’un bu yönlerine hayranlık duyarken Suret, onun gibi kararlar alıp başkalarına bağımlı yaşamaktan kurtulamadığı için ondan rahatsız olmaktadır. Hatta onun kendine hayran ve aşağılık kompleksine sahip kişilik olduğunu düşünmektedir. Nigâr ise “onun dünyayı ele alış biçimi daha yürekli geliyor bana ama!” (s. 153) gibi cümlelerle Oğuz’u savunarak Suret’in “dayanaksız, yüreksiz ve melankolik” hallerine kızmaktadır. Hikâyenin sonunda Oğuz’un ölümü oldukça dikkat çekicidir. Sıradan hayata karşı çıkıp kafa tutan Oğuz, gripten ölmüştür:

(...) ‘Kentimizin renkli kişiliklerinden’ diye nitelendirmişti burjuva basını Oğuz’u... Hem de gripten, ateşi çıkıp ölmek! Herhangi bir insan gibi, ötekiler gibi, alayını tamamlamadan, barutunu iyice patlatmadan, vasiyetini yazmadan! Takma adla yazdığı şu kadar çeviri, şu kadar şiir, şu kadar fıkra bırakarak ama hiçbirine asıl adını koymadan. Asıl adı var mıydı Oğuz’un?.. (s. 207).

Oğuz’un bu ani ve trajik ölümü Nigâr’ı derinden yaralar ve onun “herhangi biri gibi” ölmesini oldukça ironik bulur. Aslında onun ölümüyle Nigâr’ın beklenti ve arzuları da ölür. Oğuz tıpkı İkaros gibi kısa süren özgürlüğün bedelini canıyla ödemiş ve sınırları aşmanın kolay olmadığı hikâyede Oğuz üzerinden yinelenmiştir.

OĞUZ	İKAROS
1. Oğuz’un annesinin onu doğururken ölmesi ve babasının yeniden evlenmesi.	1. Giritli bir mimar Daidalos’un oğlu İkaros’la beraber Kral Minos’un emriyle hapsedilmesi.
2. Üvey anne baskısına dayanamayan Oğuz’un on beş yaşında zengin ailesini terk etmesi.	2. Daidalos’un oğlu İkaros’la hapsedildikleri labirentten kurtulmak için çare bulması.
3. Ailesinden ayrı hayat süren Oğuz’un her şeyi reddedecek güce sahip olduğunu düşünmesi.	3. Daidalos’un uzun çalışmalarından sonra kendisi ve oğlu için bir çift kanat yapması ve bal mumu ve kuş tüyünden yaptığı bu kanatların kaçmalarına yardımcı olması.
4. Oğuz’un özgür yaşamak uğruna düzenli bir evinin, uğraşının olmaması ve meyhanelerde sabahlaması.	4. Daidalos’un İkaros’u çok yüksekte (bal mumunun erimemesi) ve alçaktan (denizin neminden tüylerin düşmesi) uçmaması için uyarması.
5. Ailesinden ayrı, sefil bir hayat süren Oğuz’un özgürlüğü hesap vermemek olarak düşünmesi ve hor kullandığı bedeninin grip hastalığına yenik düşmesiyle ölmesi.	5. İkaros’un babasının öğütlerini unutup güneşin cazibesine kapılması ve yükseldikçe kanatlarının erimesiyle denize düşüp ölmesi.

Sonuç

İnsanlığın toplumsal bilinçdışının/atasal mirasının/ruhsal DNA’sının ürünü olan ve insanlığa ait ortak bir dil, kültür, davranış kalıbı meydana getiren mitler; arkaik insandan modern insana ulaşılmasını sağlarlar. Özellikle insan ruhunun çözümlenmesinde müracaat edilen mitik öyküler disiplinler arası çalışmaların yapılmasına; sosyoloji, psikoloji, felsefe, edebiyat gibi sosyal bilimlerinin ortak sahalarının oluşmasına yardımcı olurlar. Örneğin psikoloji ve mitoloji aynı materyali kullanmakta, özellikle pek çok hastalığın ve kompleksin tanı ve teşhisinde mitoloji, psikoloji bilimine kaynaklık etmektedir. İnsanoğlunun yeryüzündeki macerasında mekân ve zaman değişse de ortak motifler bulunmakta, insan aynı macerayı tecrübe etmektedir. Bu çalışmada Leyla Erbil’in *Eski Sevgili* hikâyesindeki karakterlerin eser içerisindeki davranış kalıpları değerlendirilerek hangi mitolojik öykülerle benzerlik gösterdikleri tespit edilmiş; tespit edilen öykülerle beraber karakterlerin ruhsal özellikleri ve sergiledikleri davranışların altında yatan sebepler analiz edilerek “psikososyokültürel” sentezlere ulaşılmıştır. Eserde, Nigâr hem “Persephone” hem de “Elektra” kompleksine sahiptir. Annesiyle olan ilişkisi etrafında şekillenen bu kompleksler, onun hayatını ve büyük ölçüde erkeklerle olan ilişkisini

etkilemiştir. Annesinden nefret eden ve onun yaşadığı hayata mahkûm olmak istemeyen Nigâr, Naile Hanım'la aynı kaderi yaşamaktan öteye geçememiştir. Naile Hanım ise çocuklarını intikam uğruna öldüren “Medeia”nın kompleksine sahiptir. O, kızının önüne sürekli engeller koyarak ve onun mutsuz olacağını bildiği halde Salih'ten ayrılması için Bülent'le evlenmesine vesile olarak Nigâr'ın ruhsal açıdan ölümüne sebep olmuştur. Anne ve kız ekseninde şekillenen hikâyede Nigâr'ın hayatının çıkmaza girmesini sağlayan bir diğer karakter Bülent'tir. Narsistik kişilik bozukluğunun ağına düşen ve kendisinden başka kimseye değer vermeyen Bülent, bedenine âşık ve sadece görüntüden ibaret olan bir bireydir. Nigâr, onun sadece görüntüsüne aldanmış ve onunla olan kısa süreli evliliğinin bedelini annesi gibi “dul kadın” çıkmazına düşerek ödemiştir. Hikâyenin aslında en trajik karakteri Nigâr'ın hayatına öykündüğü Oğuz'dur. İkaros mitinin modern görünümün yaşayan Oğuz, ailesini, toplumu ve onlarla beraber gelen bütün kuralları reddederek özgür bir insan olmayı tercih etmiştir. Tıpkı İkaros gibi doğanın/toplumun/hayatın kurallarının dışına çıkmaya çalışan Oğuz, sıradan bir şekilde gripten ölmüştür. İkaros'un düşüşü gibi Oğuz'un ani ölümü de oldukça trajiktir. *Eski Sevgili* hikâyesinde ruhsal açıdan değerlendirilmeye çalışan bu karakterler, aynı zamanda mitolojik kahramanların serüvenleriyle kıyaslanarak benzerlikleri ortaya koyulmuş ve mitlerin geçmişten günümüze insanlığın kolektif bilinçdışında atasal mirası/ruhsal atayı temsil ederek modern insanı nasıl şekillendirdikleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Modern insanı mitolojik öykülerde aramak ve bulmak “arkaik insandan itibaren insanın” yeryüzünde aynı yollardan ve maceradan geçtiğini ispatlamıştır.

Kaynaklar

- Burn, L. (2009). *Yunan mitleri*. (çev. Nagehan Tokdoğan). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Erbil, L. (2010). *Eski sevgili*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erhat, A. (1996). *Mitoloji sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Graves, R. (2010). *Yunan mitleri/Tanrılar, kahramanlar, söylenceler*. (çev. Uğur Akpur), İstanbul: Say Yayınları.
- Gürel, E. ve Muter, C. (2007). Psikomitolojik terimler: psikoloji literatüründe mitolojinin kullanılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), s. 537-569.
- Hamilton, E. (2011). *Mitologya*. (çev. Ülkü Tamer), İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kılınç, C. (2014) *Mitoloji sözlüğü-II*. Cilt, İzmir: İlyas Yayınevi.
- Leeming, D. A. (2010). *The world of myths*. New York: ABC-CLIO.
- Obeyesekere, G. (2011). *Kültürün işleyişi/psikanaliz ve antropolojide simgesel dönüşüm*. (çev. Jale Ergelen), İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Saydam, M. B. (2011). *Deli Dumrul'un bilinci/Türk-İslam ruhu üzerine bir kültür psikolojisi denemesi*. İstanbul: Metis Yayınları.

- Saydam, M. B. (2017). *Ara'f'dalık-lar/insanın halleri ve eylemleri: psikomitolojik çözümleme*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Saydam, M. B. ve Kızıltan, H. (ed.) (2018). *Psikomitoloji/insanı öykülerde aramak*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Schwab, G. (2012). *Klasik Yunan mitolojisinin en güzel efsaneleri/I. cilt*. (çev. Devrim Doğan Yüzer). İzmir: İlya Yayınevi.
- Strauss, C. L. (2013). *Mit ve anlam*. (çev. Gökhan Yavuz Demir). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Welldon, E. V. (2001). *Anne: melek mi, yosma mı?/anneliğin idealleştirilmesi ve alçaltılması*. (çev. Sema Kunt Akbaş & Can Kurultay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Extended Abstract

Psychomatology is an interdisciplinary field of study designed to provide data to each other in the scientific, intellectual and academic fields of psychology and mythology. The science of psychology has frequently applied to mythology both in forming its terminology and in explaining the symbolic events and complex complexes it encounters in analyzing the unconscious of human nature; Mythical stories. In this context, psychology has benefited from the manifestations of the collective unconsciousness of humanity and from the mythical stories that make up a common language of humanity. Understanding the human, the universe, questioning creation is possible by descending into the world of myths. According to David A. Leeming's *Creation Myths of the World*, myths, with their widespread use, express only inaccurate narratives or beliefs that are only dreamers. These stories, which lead to the formation of national and ethnic mythologies, describe the characters and events that experience and common sense have considered impossible. The best way to understand myths is to think about its role in human life. The reality of everything that defines us as human beings is imitation, but on the other hand, it is necessary to tell a story. Individual, national, cultural, and even universal life transforms us into a traveler on a path of beginning and end. Myths, which inspire every aspect of art, have also led to horizons in the scientific field. In the analysis of "human nature" especially in fields such as medicine and psychology, myths used in the establishment of "body and soul relationship, by enabling them to discover common values of humanity, they have had the opportunity to survive until today. Myths are the reflection of the common spirit of all humanity. Myths, which can be evaluated with different interpretations in every period and culture, often play a role in the treatment of the soul and body, especially in the diagnosis and treatment of diseases and complexes in all cultures. Through these diagnoses, diagnoses and treatments, myths become concretized and become a part of current life by rising from the "symbolic" and "metaphoric" plane to the "indicator" level. From this point of view, the myths, which are instrumental in establishing a link between the past and the future of humanity, reflect the spiritual values of the societies, world views and beliefs. Therefore, they help to create diagnoses and definitions in many scientific, social, political, philosophical and religious fields. When mythological stories are interpreted or modern texts are examined, it can be seen that many modern heroes remind the mythological figures of myths and have similarities in this context. In this study, since the mythological stories of some complexes are not well known, mythological adventures which will be searched from different sources before the analysis will be included.

In the work, Nigâr has both persephone and electra tra complexes. These complexes, shaped around her relationship with her mother, influenced her life and to a great extent her relationship with men. Nigâr, who hates his mother and doesn't want to be condemned to his life, could not go beyond the same fate as Naile. Naile, on the other hand, has the complex of en medeia en that kills her children for revenge. She has caused Nigâr to die spiritually by putting obstacles in front of his daughter and giving him the opportunity to leave Salih and marry Bülent even though he knows that he will be unhappy. Bülent is another character in Nigâr's life that leads to a dead end in the story that is formed on the axis of mother and daughter. Bülent, who falls into the network of narcissistic personality disorder and does not value anyone but himself, is an individual who is in love with his body and consists only of images. Nigâr was only deceived by his appearance and paid the price of his short-term marriage to his widow, like his mother. In fact, the most tragic character of the story is Oguz, in which Nigâr emulates his life. Oguz, who lived the modern appearance of Icaros myth, preferred to be a free person by rejecting his family,

society and all the rules that came with them. Just like Ikaros, Oguz, who tried to get out of the rules of nature / society / life, died of flu in an ordinary way. The sudden death of Oguz, like the fall of Icaros, is quite tragic. In the story of the *Old Beloved*, these characters, who are trying to be evaluated spiritually, are compared with the adventures of mythological heroes and their similarities are revealed. It has been tried to analyze how myths have shaped modern man by representing the ancestral heritage / spiritual ancestor of humanity from the past to the present in the collective unconscious. Searching for and finding modern man in mythological stories has proved that the archaic man goes through the same paths and adventures on earth.

From Mythological Hero to Modern Human...

A Woman in the Grip of Persephone and Elektra Complex: Nigâr

NİGÂR	PERSEPHONE
<ol style="list-style-type: none"> 1. Salih being beloved to Nigâr. 2. Naile thinks that she will completely lose her daughter and convinces Nigâr to marry Bülent. 3. Nigâr's resentment after leaving Bülent two months later. 4. Nigâr blames his mother for what happened to him and wants to see Salih again. 5. Salih coming to see Nigâr and Nigâr's mother, Salih's son and his wife, although they know they can not leave to decide to start seeing again. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hades's abduction of Persephone. 2. Demeter's search for his daughter all over the world. 3. The escape of the fertility of the soil by the demise of Demeter who could not find Persephone. 4. Persephone, who ate the pomegranate fruit offered by Hades, became addicted to it. 5. When Zeus intervenes, it is decided that Persephone will spend two thirds of the year, flowering and fruit time, Demeter's mother, and the remaining one-third, that is, her husband, Hades.
NİGÂR	ELEKTRA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Nigâr's hatred of her mother, Naile Hanım, for intervening in her life. 2. Nigâr's mother Naile Hanım as an enemy in the nest. 3. Nigâr's meeting with Salih on account of his revenge for his mother and his acceptance of his mistress. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Elektra's mother Klytaimnastra hates him for knowing that he is cheating on his father. 2. Elektra's brother Orestes was raised to avenge his father. 3. Elektra to help Orestes kill Aigithos and Klytaimnastra.

Victim of Medeia Complex: Naile

NAİLE	MEDEİA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Naile lost his wife Rasim Bey at a very young age and widow. 2. Nigâr's departure from Saleh without feeling the real purpose of Naile and support her marriage to Bülent to forget her. 3. Although he knows that Nigâr will be unhappy with Bülent Naile allowing this marriage and causing her to die spiritually. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. He married Medeia Iason and was abandoned by his wife to the daughter of King Creon of Corinth. 2. Medeia's secret purpose is to send poisonous gifts to her new bride through her sons without making it felt to Iason. 3. Medeia, who wants to inflict more pain on her ex-wife, also kills her sons from Iason without blinking.

Narcissistic Personality Disorder: Bülent

BÜLENT	NARKİSSOS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Nigâr fell in love with the beauty of Bülent. 2. Bülent, who married Nigâr, treated him badly and despised him. 3. Bülent likes to be liked and gives importance to his external appearance. 4. Nigâr, who wants revenge on Bülent, is with Talip, whom Bülent is constantly sucking up to establish a business partnership to realize his plan. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Echo, one of the mountain nymfes, fell in love with Narkissos, son of Kephissos, the god of the river, famous for his good looks. 2. Narcissus's wrath of the gods for not responding to Echo's love. 3. When Narcissus leans to a fountain to drink water, he sees himself in stagnant water, falls in love with him, and falls and dies. 4. Punishment of Narcissus for loving oneself for not loving others.

The Fall of Modern Icaros: Oğuz

OĞUZ	İKAROS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Oğuz's mother dies in childbirth and his father remarries. 2. Oğuz, who could not stand the stepmother pressure, left his rich family at the age of fifteen. 3. Oğuz, who lives separately from his family, thinks he has the power to refuse everything. 4. The absence of a regular house of Oghuz for the sake of free living and the morning in the taverns. 5. Oğuz, who lives a miserable life apart from his family, thinks that freedom is not to be accountable and dies when his humiliated body succumbs to influenza. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. The imprisonment of a Cretan architect Daidalos with the son of Icaros, by order of King Minos. 2. Daidalos's to find a way out of the labyrinth where they were imprisoned with his son Icaros. 3. Daidalos's has made a pair of wings for himself and his son after long studies and wax and feather made of these wings to help them escape. 4. Daidalos's to warn Ikaros not to fly too high (wax does not melt) and low (hairs fall from moisture of the sea). 5. Icarus's father's forgetting the sun's attraction to the advice and rising to the sea with the wings melted to die and fall.